

L. A. GEELHOED

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2004. szeptember 16.¹

I – Bevezetés

is, ha a felek a szabadalom érvényességére vagy semmisségére hivatkoznak.

1. Ebben az ügyben az Oberlandsgericht Düsseldorf (Németország) előzetes döntéshozatali kérdést terjesztett a Bíróság elé a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény² (a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) 16. cikkének 4. pontjával kapcsolatban. Bizonyos körülmények között ez a rendelkezés kizárólagos joghatóságot ad azon szerződő állam bíróságainak, amelyeknek területén kérelmezték a szabadalom megadását vagy bejegyzését, illetve ahol a megadás vagy a bejegyzés megtörtént.

3. A bitorlási kereset keretében az alperes hivatkozhat a szabadalom semmisségére. Ugyanígy a nemleges megállapítási keresetben is hivatkozhat a felperes a szabadalom érvénytelenségére vagy semmisségére, annak bizonyítására, hogy nem lehet szó bitorlásról. Az alapeljárásban ez utóbbi helyzet állt elő. A kérdést előterjesztő bíróság konkrétan azt szeretné megtudni, van-e jelentősége annak, hogy a bíróság, akihez a kérelemmel fordultak, megalapozottnak találja, vagy sem az érvénytelenségi vagy semmisségi kifogást, illetve, hogy van-e szerepe annak, hogy az eljárás melyik pillanatában hozzák fel ezt a kifogást.

2. A kérdést előterjesztő bíróság különösen azt szeretné megtudni, hogy a kizárólagos joghatóság csak a szabadalom semmisségének megállapítása iránti (*erga omnes* hatályú) keresetek esetében ad kizárólagos joghatóságot, vagy bitorlási kereset esetében

4. A Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja kivételt képez ugyanezen egyezmény 2. cikkének alapelve alól. A 2. cikk kimondja, hogy a valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott szerződő állam bíróságai előtt perelhető. Ez a cikk az *actor sequitur forum rei* jogelven alapul. Célja tehát a felperes jogainak védelme. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatára szerint a 2. cikk alóli kivételeket

1 – Eredeti nyelv: holland.

2 – HL 1972. I. 299., 32. o. Az időközben módosított egyezmény megerősített változata: HL 1998. C 27., 1. o.

– ennek az elvnek főszabályi jellege miatt – megszorítóan kell értelmezni.³

5. Másfelől a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának kiterjesztő értelmezése elősegíti a jogbiztonságot, és csökkenti az egymásnak ellentmondó határozatok kockázatát. A szabadalom érvényességének kérdésében mindig ugyanannak a bíróságnak van joghatósága. Még fontosabb az, hogy a 16. cikk 4. pontját nem kívánatos úgy értelmezni, mint a felperes választási lehetőségét, hogy a semmisségi vagy nemleges megállapítási kereset indítása határozza meg a bírósági joghatóságot. A fórumválasztást a lehető legnagyobb mértékben tiltani kell.

II – Jogi tényállási és eljárási háttér

6. A Brüsszeli Egyezmény 2. cikke, amely annak II. címének „Általános rendelkezések” elnevezésű 1. szakaszát képezi, a következőket mondja ki:

„Ezen egyezmény rendelkezéseire is figyelemmel valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott szerződő állam bíróságai előtt perelhető. [...]”

3 – Lásd például a Bíróság 189/87. sz. Kalfelis-ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítéletének (EBHT 1988., 5565. o.) 19. pontját és a C-168/02. sz. Kronhofer-ügyben 2004. június 10-én hozott ítéletének (EBHT 2004., I-6009. o.) 12–14. pontját.

7. A Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja, amely annak II. címének „Kizárólagos joghatóság” elnevezésű 5. szakaszát képezi, a következőket mondja ki:

„A lakóhelyre való tekintet nélkül a következő bíróságok kizárólagos joghatósággal rendelkeznek:

4) szabadalmak, védjegyek és formatervezési minták bejegyzése vagy érvényessége, valamint más hasonló, bejelentésre vagy lajstromozásra alkalmas jogok kérdésében annak a szerződő államnak a bíróságai, amelynek területén a bejelentést tették vagy a lajstromozás történt, vagy valamely nemzetközi egyezmény értelmében úgy tekintendő, mintha az előbbiek e területen történtek volna.”

8. A Brüsszeli Egyezmény helyébe időközben a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet⁴ lépett. Ez a rendelet mindazonáltal nem szabályozza a bennünket foglalkoztató ügyet, tekintve hogy csak a 2002. március 1-jei hatálybalépése után megindított eljárásokra és a hatálybalépést követően szerkesztett közokiratokra vonatkozik, ebben az esetben nem ez a helyzet.

9. A kérdés az Alsдорfban székhellyel rendelkező Gesellschaft für Antriebstechnik

4 – HL L 12., 1. o. A Brüsszeli Egyezmény a Dán Királyság vonatkozásában is alkalmazandó.

mbH & Co. KG (a továbbiakban: GAT, felperes) és a Bühlsen székhellyel rendelkező Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG (a továbbiakban: LuK) között folyamatban lévő jogvitában merült fel. A felek egymás üzleti versenytársai a gépjármű-technológia ágazatában.

10. A felperes szerződéskötési szándékkal ajánlatot tett a kölni Ford-Werke AG-nak folyadékkal működő lengéscsillapítók szállítására. Az alperes úgy érvelt, hogy olyan francia szabadalmat bitorol, amelynek ő a jogosultja. A felperes nemleges megállapítás iránti keresetet terjesztett elő a Landgericht Düsseldorf elé, azt állítva, hogy az alperes nem alapozhatta érveit a francia szabadalmakra, mert e szabadalmak semmisek vagy érvénytelenek.

11. A Landgericht Düsseldorf megállapította nemzetközi joghatóságát a francia szabadalmakhoz fűződő jogok állítólagos megsértésével kapcsolatos kereset elbírálására. Úgy vélte, hogy szintén joghatósággal rendelkezik az említett szabadalmak állítólagos érvénytelenségére vagy semmisségére alapított kifogás elbírálására. A Bírószág elé terjesztett előzetes döntéshozatali kérdés szerint a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának megszorító értelmezését veszi alapul, amelynek célja annak elkerülése, hogy egy bíróságot megfossszanak joghatóságától, ha a bitorlási kereset alperese a szóban forgó szabadalom semmisségére hivatkozik.

12. A Landgericht Düsseldorf elutasította a felperes által benyújtott keresetet, és megállapította, hogy a szóban forgó szabadalmak eleget tettek a szabadalmazhatóság feltételeinek. A felperes fellebbezést nyújtott be a határozat ellen az Oberlandesgericht Düsseldorf előtt. Ezen fellebbezés vizsgálata keretében terjesztette elő az Oberlandesgericht a 2. pontban említett előzetes döntéshozatali kérdést.

13. Előzetes döntéshozatalra utaló határozatában az Oberlandesgericht főként azt hangsúlyozza, hogy bármi is legyen az elfogadott megoldás, fennáll az egymásnak ellentmondó határozatok hozatalának kockázata. Úgy vélte, hangsúlyozandó, hogy egy szabadalom megadása szuverenitási aktus, amelyet ajánlatosabb az érintett állam bíróságai és nem a külföldi bíróságok ellenőrzése alá vonni. Az Oberlandesgericht úgy ítéli meg, hogy a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának a célja is ennek az álláspontnak a megvalósítása.

III – A Bírószág elé terjesztett észrevételek

14. Az alperes (a LuK), Németország, Franciaország és az Egyesült Királyság Kormánya, illetve az Európai Közösségek Bizottsága terjesztett elő észrevételeket. 2004. július

14-én a Bíróság tárgyalást tartott ebben az ügyben. A felperes (a GAT) is ismertette álláspontját a tárgyaláson.

indíthatja ugyanazon bíróság (vagyis a bitorló lakóhelye szerinti bíróság) előtt, holott az egyezmény 16. cikkének 4. pontja alapján az összes tagállam bíróságához kellene fordulni, ahol bejegyezték a szabadalmat.

15. A Bíróság előtt megindított eljárásban három különböző álláspont merült fel. A Bíróságnak kell megállapítania, melyik felel meg leginkább a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontja szövegének és célkitűzéseinek.

18. A GAT, illetve Franciaország és az Egyesült Királyság Kormánya felfogása ezzel ellentétes. Kiterjesztő értelmezést adnak a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának az igazságszolgáltatás jó megszervezése érdekében.

16. A LuK és a német kormány megszorítóan értelmezi a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontját. Úgy ítélik meg, hogy ez a pont csak olyan jogvitában alkalmazható, amelyben a szabadalom érvényessége az alapkövetelés tárgya. Vitatják, hogy a szabadalom érvényessége és bitorlása kapcsán felvetett kérdések ne lennének elválaszthatók; úgy vélik, hogy az ilyen koncepció súlyosan veszélyezteti a Brüsszeli Egyezményben lefektetett különböző joghatósági szabályokat. Ez ugyanis azt jelentené, hogy csaknem mindegyik bitorlási kereset az egyezmény 16. cikkében szabályozott kizárólagos joghatóság alá tartozik.

19. Hangsúlyozzák, hogy a földrajzi és jogi értelemben vett közelség miatt azok a tagállamok vannak abban a helyzetben, hogy döntsenek az érvényesség kérdésében, amelyeknek a területén a szabadalom megadása történt. A szabadalom érvényességével és bitorlásával kapcsolatos kérdések a gyakorlatban elválaszthatatlanok. A Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának alkalmazhatósága a bitorlási eljárásokra egymásnak ellentmondó határozatok hozatalának megelőzését teszi lehetővé a jogbiztonság érdekében. Ezenkívül ennek a felfogásnak a révén a felek nem kerülhetik meg az ebben a cikkben előírt kizárólagos joghatósági szabályt. Ugyanis, ha a vélelmezett bitorló nemleges megállapítási keresetet nyújt be, a szabadalom érvényességének megtámadása helyett – az ellentétes koncepció szerint –

17. A feleket tehát megfosztják azoktól a jogoktól, amelyeket a Brüsszeli Egyezmény 2. cikke (az alperes lakóhelye szerinti bíróság), illetve az 5. cikk 3. és 5. pontja és a 6. cikk 1. pontja ruház rájuk. Ehhez még hozzájárul, hogy a szabadalom jogosultja mindegyik szabadalom-bitorlási eljárást meg-

nem tartozik a 16. cikk 4. pontjának hatálya alá. Ennek kapcsán a francia kormány a Jenard szakértői jelentést⁵ emeli ki, amely ragaszkodik ahhoz, hogy a szabadalmak érvényességével kapcsolatos határozathozatal tagállami joghatóság alá tartozik.

IV – Értékelés

A – A keret: a Bíróság ítélkezési gyakorlata

20. A Bizottság egy harmadik, köztes álláspontot képvisel. Azt állítja, hogy a fent említett 16. cikk 4. pontjának kiterjesztő értelmezése valójában azt jelenti, hogy minden, szabadalommal kapcsolatos jogvitában azon ország bíróságainak kell döntenüik, ahol a szabadalom bejelentése vagy bejegyzése történt. A Bizottság nem vitatja, hogy kívánatos ez a megoldás, de úgy ítéli meg, hogy a 16. cikk 4. pontjának megfogalmazása alapján nem helytálló.

21. Fontosnak tartja azonban, hogy a felek ne tudják megfosztani jelentőségétől a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontját. Nem kell megadni nekik a fórumválasztás lehetőségét a megindított kereset típusa – érvényességi vagy semmisségi, illetve bitorlási kereset – szerint. Az olyan esetben, mint a jelenlegi, nem változtat semmin az, hogy a szabadalom semmissége az elsődleges kereseti kérelem tárgya, vagy csak érvként hozzák fel annak alátámasztására, hogy nem történt bitorlás. A 16. cikk 4. pontja értelmében csak egy bíróságnak van joghatósága a szabadalom érvényességének vagy semmisségének megállapítására. A szabadalommal kapcsolatos többi kérdés nem tartozik az említett cikk hatálya alá.

22. Először is hangsúlyozzuk, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Brüsszeli Egyezményből a szerződő államok és az érdekelt személyek számára eredő jogok és kötelezettségek egyenlőségének és egyértelműségének a lehetséges mértékben való biztosításának céljából célszerű autonóm módon meghatározni, hogy az egyezmény foglalmainak milyen jelentést tulajdonítottunk.⁶

23. A Bíróság értelmezésének a bírósági joghatóság-megosztás előreláthatóságához is hozzá kell járulnia. Ha egy magánjogi kereset felperese könnyen meg tudja állapítani, mely bírósághoz kell fordulnia, és az alperes is egyszerűen rájöhet arra, hogy melyik bíróság elé idézik majd, a jogvédelem és a jogbiztonság egyaránt megvalósul. A joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, ahogyan azt a 2001/44 rendelet tizenegyedik preambulumbeközlése előírja.

24. A Bíróság azt is több alkalommal megállapította, hogy a Brüsszeli Egyezmény

5 – HL 1979. C 59., 1. o.

6 – A Brüsszeli Egyezmény 16. cikkével kapcsolatban lásd a C-518/99. sz. Gaillard-ügyben 2001. április 5-én hozott végzés (EBHT 2001., I-2771. o.) 13. pontját.

16. cikkét, mint a 2. cikk első bekezdésének általános hatásköri szabálya alóli kivételt, nem szabad tágabban értelmezni annál, amit a benne foglalt célkitűzés megkövetel, tekintve hogy megfosztja a feleket a fórumválasztás szabadságától, amely egyébként megilletné őket, és bizonyos esetekben olyan bíróság elé idézi őket, amely egyikük lakóhelye szerint sem illetékes. Erre az elemre a bevezetésben már felhívtuk a figyelmet.⁷ Egyetértünk egyébként Jacobs főtanácsnokkal annyiban, amennyiben hangsúlyozza, hogy nem kell túl nagy jelentőséget tulajdonítani a megszorító értelmezésnek. Ahogyan azt a Gabriel-ügyre⁸ vonatkozó indítványában kifejti, a törvényi kivételnek, mint minden jogalkotói rendelkezésnek, saját jelentéssel kell bírnia, amely tárgya és megfogalmazása fényében kerül meghatározásra, valamint azon aktus rendszereként és tárgyaként, amelynek ő része.

25. A negyedik elv, amelyet a Bíróság a Brüsszeli Egyezményrel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatban kibontott, az a különösen szoros kapcsolat, amely a jogvita és a joghátrány keletkezési helye szerinti bíróságok között fennáll, és amely ezeknek a bíróságoknak a joghatóságát indokolja a joghatósági szabályokat a hatékony eljárás-szervezés és a bíróságok megfelelő működése érdekében.⁹

26. Mindezen elveket figyelembe véve a Bíróság már több alkalommal értelmezte a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkében említett fogalmakat. Ezeknek a határozatoknak többsége a 16. cikk 1. pontjában lefektetett, az ingatlanügyekre vonatkozó kizárólagos joghatósággal kapcsolatos. A Bíróság csak egyszer hozott ítéletet e cikk 4. pontja kapcsán.

27. A Reichert és Kockler ügyben hozott ítéletében¹⁰ a Bíróság hangsúlyozta, hogy az ingatlan elhelyezkedése szerinti szerződő állam bíróságainak kizárólagos joghatóságát (Brüsszeli Egyezmény, 16. cikk, 1. pont) alapvetően az indokolja, hogy az ingatlan helye szerinti bíróság a közelség miatt jól ismeri a körülményeket, és alkalmazza a hatályos jogszabályokat és vonatkozó gyakorlatot. Az ingatlan helye szerinti szerződő állam bíróságainak kizárólagos joghatósága nem foglalja magában az ingatlanokkal kapcsolatos dologi jogokra vonatkozó keresetek összességét. Ellenkezőleg: a kizárólagos joghatóság lényegében azokra a keresetekre korlátozódik, amelyek egy ingatlan területével, tartalmával, tulajdonával vagy birtokával, illetve az ezeken az ingatlanokon fennálló más dologi jogok fennállásával kapcsolatosak.

28. A Duijnsteer-ügyben hozott ítéletében¹¹ a Bíróság értelmezést ad a szabadalom megadása, illetve kérelmezése szerinti bíró-

7 – Lásd a 6. lábjegyzetben hivatkozott végzés 14. pontját.

8 – A C-96/00. sz. ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6367.o.) 46. pontja.

9 – Lásd a 3. lábjegyzetben hivatkozott Kronhofer-ítélet (a Brüsszeli Egyezmény 5.cikkének 3. pontjára vonatkozó) 15. pontját.

10 – A C-115/88. sz. ügyben 1990. január 10-én hozott ítélet (EBHT 1990., I-27. o.) 10. és 11. pontja.

11 – A 288/82. sz. 1983. november 15-én hozott ítélet (EBHT 1983., 3663. o.) 22. pontja.

ságok kizárólagos joghatóságáról (amelyet a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja tartalmaz). A Bíróság szerint ez a kizárólagos joghatóság azzal a ténnyel indokolt, hogy „e bíróságok vannak leginkább abban a helyzetben, hogy elbírálják azokat az eseteket, amelyekben maga a jogvita a szabadalom érvényességével vagy a bejelentés fennállásával, vagy a bejegyzéssel kapcsolatos”. A Bíróság megkülönbözteti ezeket a jogvitákat azoktól a keresetektől, amelyeknek szabadalom a tárgyuk, de nem tartoznak a 16. cikk 4. pontja hatálya alá. Ebbe az utóbbi kategóriába tartoznak például a bitorlási keresetek, de a Duijnstee-ügyben felvetett kérdés is, vagyis az, hogy a munkavállaló vagy a munkáltatója a szabadalom megsértésére jogosultja.

29. A Bíróság álláspontját főleg a Jenard szakértői jelentésre¹², illetve azokra az egyezményekre alapozza, amelyek világosan megkülönböztetik a szabadalom megadására és bejegyzésére vonatkozó jogvitákat, valamint a bitorlási kereseteket.

A — Hogyan rendelkezik a Brüsszeli Egyezmény?

30. A Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja alapján, amely az egyezmény annak II. címének „Kizárólagos joghatóság” elnevezésű 5. szakaszát képezi, bizonyos, a szaba-

dalmakra és más ipari tulajdonjogokra vonatkozó jogvitákban annak a tagállamnak a bíróságai határoznak, amelyben a jogot bejelentették vagy bejegyezték.

31. A kizárólagos joghatóság kötelező jellege kitűnik a Brüsszeli Egyezmény 17. és 18. cikkéből. Az egyetlen kérdés az, hogy milyen jellegű jogvitákra kell alkalmazni a 16. cikk 4. pontját.

32. Először is a 16. cikk 4. pontjának megfogalmazására tekintettel nyilvánvaló, hogy a jogalkotó célja nem az volt, hogy minden, a szabadalmakra – és más ipari tulajdonjogokra – vonatkozó jogvitát a kizárólagos joghatóság körébe utaljon. Az említett cikk hatálya alá ugyanis kizárólag a szabadalmak és más jogok bejegyzésével vagy érvényességével kapcsolatos jogviták tartoznak. A rendelkezés nem kifejezetten a szabadalom-bitorlásokkal kapcsolatos jogvitákra vonatkozik. Ebben a tekintetben ez a rendelkezés különbözik az EK-Szerződés 229a. cikkétől, amely hatáskört biztosít a Bíróság számára a közösségi ipari tulajdonjogokkal kapcsolatos jogviták elbírálására.

33. A kérdést előterjesztő bíróság különösen az angol verziót emeli ki, amely tágabban fogalmazza meg a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontját, mint 16. cikkének 1–3. pontját. A 16. cikk 4. pontja „proceedings concerned with”-ről beszél, míg a 16. cikk 1–3. pontja „proceedings which have as their object”. A többi verzió – mint a német, francia, olasz és holland – nem

¹² – Lásd az 5. lábjegyzetet.

ismeri ezt a különbséget, míg az angol verzióban ez a fogalmazásbeli különbség nem tűnik ki egyértelműen. Észrevételeiben a Bizottság részletesen elemzi a különbséget, amelyet a kérdést előterjesztő bíróság észlelt. Úgy ítéli meg, hogy ez a különbség nem érdemleges, mivel a többi nyelven készült verzióban nem található meg, és amúgy sincs arra mutató jel, hogy a jogalkotó korlátozni akarta volna a 16. cikk 4. pontjának jelentését. Ennek kapcsán a fent hivatkozott Jenard-jelentésre¹³ utal vissza. Egyetértünk a Bizottsággal ezzel kapcsolatban.

szeli Egyezmény nem zárja ki, hogy a 16. cikk 4. pontja azokra a jogvitákra is vonatkozzon, amelyeknek megindításakor a bírónak nem kell megállapítania joghatóságának hiányát.

35. Összefoglalva: a Brüsszeli Egyezmény kényszerítő jellegű szabályt tartalmaz a hatáskörmegosztásról, azonban ez nem jelenti azt, hogy minden, a szabadalmakkal kapcsolatos jogvita a 16. cikk 4. pontja alá tartozik. Másfelől a Brüsszeli Egyezmény szövegéből nem tűnik ki, hogy a jogalkotó a cikk alkalmazását olyan eljárásokra kívánta volna korlátozni, amelyekben az alapeljárás tárgya egy szabadalom érvényessége vagy adott esetben annak semmissége.

C – Értékelés

34. A Brüsszeli Egyezmény 19. cikkének értelmében a szerződő állam bírója, akihez olyan jogvitában fordulnak, amelyben egy másik szerződő állam bíróságainak van kizárólagos hatásköre a 16. cikk értelmében, hivatalból megállapítja joghatóságának hiányát. A francia verzió pontosítja – ellentétben a német, angol, olasz és holland verziókkal –, hogy ebben az esetben a bíróságnak elsődleges kereset keretében kell eljárnia. A 19. cikket részletesen megvitatták a Bíróság előtti eljárásban. Világosan kiderült, hogy ez a cikk nem joghatósági szabály, és értelmezése nem meghatározó a 16. cikk értelmezésében. A 19. cikk értelmezésétől függetlenül a Brüssz-

36. Amint már jeleztük, a kérdést előterjesztő bíróság a szabadalom bejelentése vagy bejegyzése szerinti állam bíróságának a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontjában szereplő kizárólagos joghatóságának terjedelmét szeretné megtudni. A Bíróság elé terjesztett felszólalások háromféle koncepciót tartalmaznak (részletesebben lásd ezen indítvány III. címét):

- első koncepció: a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja csak akkor alkalmazandó, ha az alapeljárás tárgya szabadalom érvényessége;

¹³ – Lásd az 5. lábjegyzetet.

- második koncepció: a szabadalmak érvényességével és bitorlásával kapcsolatos kérdések a gyakorlatban elválaszthatatlanok, és a 16. cikk 4. pontját a bitorlási keresetekre is alkalmazni kell;
- harmadik koncepció: csak az egyezmény 16. cikkének 4. pontjában megjelölt bíróságnak van joghatósága egy szabadalom érvényességének vagy semmisségének megállapítására. A szabadalmakkal kapcsolatban felvetett többi kérdés nem tartozik a 16. cikk 4. pontjának hatálya alá.

37. Felkérjük a Bíróságot, hogy a harmadik koncepciót fogadja el az alábbi okok miatt.

38. Először is a második koncepciót kell kizárni. Amint azt a Bíróság a fent hivatkozott Duijnste-ügyben is hangsúlyozta, a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja különbséget tesz a szabadalom megadásával és bejegyzésével kapcsolatos, főként az érvényességre vonatkozó jogviták, illetve a bitorlási keresetek között. Bár a jogbiztonság és a jog egységének szempontjából meggyőző a második koncepció, nem fér össze a jogalkotónak azzal a kifejezett választásával, hogy nem von minden, a szabadalmakkal és más ipari tulajdonjogokkal kapcsolatos jogvitát a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának hatálya alá.

39. Az első koncepciót is ki kell zárni. Bár összeegyeztethető a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának szigorúan nyelvtani értelmezésével, lehetővé tenné a polgári per felperese számára, hogy megkerülje a jogszabály által előírt kötelező fórumválasztást, amit a jelen eset jól példáz. Ha ezt az első koncepciót kellene követni, akkor a GAT jogosan járt el, amikor egy német bírósághoz nyújtotta be nemleges megállapítási keresetét. Dönthetett volna úgy, hogy egy polgári bírósághoz benyújtott elsődleges kereseti kérelemben vitatja a LuK szabadalmainak érvényességét. Ebben az esetben a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja szerint a szabadalom bejegyzése szerinti tagállam, vagyis a Francia Köztársaság bíróságához kellett volna fordulnia.

40. A felperesnek ez a választási szabadsága a polgári perben – és azok a következmények, amelyekkel ez a bíróságok joghatósága tekintetében jár – ártalmasak a rendszer előreláthatóságára az alperes szempontjából és így a Bíróság ítélkezési gyakorlata által lefektetett egyik alapelvre nézve is.¹⁴ Ez a választási szabadság összeegyeztethetetlen a Brüsszeli Egyezmény 16. cikke 4. pontjának céljával és tartalmával, amely kötelező jellegű szabályt fogalmaz meg.

41. A harmadik koncepció azonban nagyon jól védhető. Magában foglalja, hogy a 16. cikk 4. pontjában megfogalmazott kizárólagos

¹⁴ – Lásd a fenti 23. pontot.

joghatóság mindig döntő, ha a polgári perben olyan szabadalmi jog érvényessége a jogvita tárgya, amelyet egy tagállami hatóság adott meg, vagy ennél a hatóságnál jegyezték be. Elsősorban maga a hatósági határozat a jogvita tárgya, egy olyan határozat, amely tehát közigazgatási jogi elemeket is tartalmaz. Egy tagállami hatóság határozatát lehetőség szerint az illető tagállam és nem egy másik állam bíróságának ellenőrzése alá kell vonni. Párhuzamot látunk itt a fent hivatkozott Reichert és Kockler ügyben hozott ítélettel, amelyet a Bíróság a közelség érvére alapozott bizonyos, ingatlanokra vonatkozó keresetek kapcsán (lásd a fenti 27. pontot).

hogy a Brüsszeli Egyezményt a lehető legautonómabb mértékben kell értelmezni, a tagállamok eljárásjogára való hivatkozás nélkül.

43. A „tisztza” jogsértési keresetek esetében hiányzik ez a kapcsolat a tagállami hatóságokkal. Ezek a jogviták olyan alanyi jogok megsértésével kapcsolatosak, amelyeknek egy személy a jogosultja, és elvileg nem különböznek a többi polgári pertől, amelyek más alanyi jogokra és nem az ipari tulajdonjogra vonatkoznak. Ez a koncepció, amely különbséget tesz a bitorlási keresetek és a megállapítási keresetek között, közvetlenül a Brüsszeli Egyezmény szövegén alapul. Ezt a különbségtételt a Bíróság is elfogadta a fent hivatkozott Duijnsteer-ügyben hozott ítéletben, amint azt már hangsúlyoztuk.

42. A fent említett szempontokat attól függetlenül kell alkalmazni, hogy milyen eljárás keretében vitatják az érvényességet. Az eljárás célja a meghatározó, és nem az, hogy milyen elsődleges kereset keretében zajlik. A kérdést előterjesztő bíróság azt is szeretné tudni, van-e jelentősége annak, hogy az eljárás melyik szakaszában hozzák fel az érvényesség vagy a semmisség problémáját. Véleményünk szerint erre a kérdésre nemleges a válasz. Az általunk javasolt megoldás lényege az, hogy csak a szabadalom bejelentése vagy bejegyzése szerinti bíróság dönt az érvényesség kérdésében. Ennélfogva lényegtelen, az eljárás mely pillanatában vetődik fel az érvényesség problémája, függetlenül attól,

44. A jogalkotó kifejezetten úgy döntött, hogy a szabadalom- (vagy védjegy-) bitorlási keresetre nem vonatkozik a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontjában megfogalmazott joghatósági szabály. Nem lenne helyes – már csak a rendszer egyensúlya miatt sem –, ha ezt a pontot úgy értelmeznénk, mintha a „tisztza” jogsértési ügyekre nem lenne alkalmazható a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének főszabálya. Ez az értelmezés ellentétes lenne továbbá a Bíróságnak

azzal a határozatával, amely szerint a Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének első bekezdésében megfogalmazott főszabály alóli kivételeket nem szabad tágabban értelmezni, mint ahogyan azt a céljuk megkívánja.¹⁵

45. A teljesség kedvéért hivatkozunk a Gantner Electronic ügyben hozott ítéletre¹⁶, amely a Brüsszeli Egyezmény 21. cikkével kapcsolatos. Ez a cikk azt a helyzetet szabályozza, amely akkor áll elő, ha ugyanazok a felek ugyanazt a kereseti kérelmet nyújtják be, de más szerződő állam bíróságához. A Bíróság ebben az ítéletben ragaszkodik ahhoz a tényhez, hogy a felperesek igényeinek és nem a védelmi eszközöknek van döntő szerepe a joghatóság meghatározásában. Ha ez másként lenne, akkor a joghatósági megosztás az alperesi viszontbeadvány tartalmának függvényében módosulhat, amelyet szükségszerűen benyújtanak az eljárásban. Ehhez még hozzájárul, hogy ha a védelmi eszközöket is figyelembe kell venni, akkor a felperes rosszhiszeműen járhat el, és akadályozhatja egy függőben levő jogvita lezárását.

46. A fent hivatkozott Gantner Electronic ügyben hozott ítélet véleményünk szerint

nem foglalja magában, hogy a Brüsszeli Egyezmény 16. cikkének 4. pontja ne lenne alkalmazandó, ha az alperes bitorlási kereset keretében vitatja egy szabadalom érvényességét. A Brüsszeli Egyezmény elegendő mechanizmust épít ki a hatékony igazságszolgáltatás megőrzése érdekében. A bíróság, amelyhez a jogsértési ügyben fordultak, áttekinti az ügy egészét, vagy felfüggesztheti az ügyet, amíg nem dönt a szabadalom érvényessége kérdésében a másik tagállami bíróság, amely a 16. cikk 4. pontja szerint joghatósággal rendelkezik, és maga is vizsgálatot folytathat az ügyben, ha az alperes rosszhiszeműen jár el.

47. Végül: a Bírósághoz benyújtott felszólalásokban felhozott egyik fő érv az ítélkezési gyakorlatra és az eljárásgazdaságosságra vonatkozik. Ebből a szempontból nézve azonban ez a koncepció nem kínál ideális megoldást. Nem küszöböli ki a többi javasolt koncepciónál jobban azt a kockázatot, ami azt jelenti, hogy több tagállam bíróságai járnak el ugyanabban az ügyben, és eltérő döntéseket hoznak. A szabadalom jogosultja ugyanis gyakran több tagállamban rendelkezik szabadalmakkal ugyanarra a termékre vagy gyártási eljárásra. Ezeknek a különböző tagállamoknak a bíróságai tehát egyszerre rendelkeznének kizárólagos joghatósággal, amint egy jogsértési eljárásban felvetődik a szabadalom érvényességének kérdése. Ez a koncepció tehát nem könnyíti meg a jogsértési eljárást.

15 – Lásd a fenti 24. pontot.

16 – A C-111/01. sz. ügyben 2003. május 8-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-4207. o.).

IV – Véggövetkeztetések

48. Felkérjük a Bíróságot, hogy a következő választ adja az Oberlandesgericht Düsseldorf által előterjesztett kérdésre:

„A polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény 16. cikkének 4. pontját úgy kell értelmezni, hogy az általa kimondott kizárólagos joghatósági szabály minden olyan peres eljárásra vonatkozik, amely valamely szabadalom vagy más, az egyezményben említett ipari tulajdonjog érvényességével vagy semmisségével kapcsolatos. Következésképpen ezt a cikket kell alkalmazni, ha egy bitorlási eljárásban az alperes, vagy ha egy nemleges megállapítási eljárásban a felperes a szabadalom érvénytelenségére vagy semmisségére hivatkozik.”